

λίαις του καὶ νὰ παίζῃ μετ' αὐτοῦ· ἂν ταῦτα δὲν γίνωσιν ἐγκαίρως, ὠθεῖται ὀρμεμόφυτος, ὅπως ἀρχίσῃ τὴν διαλέξιν, φαιδρύνων καὶ εὐθυμον καθιστῶν τὸν σκυθρωπον κύριόν του, οὐχὶ διότι θέλει νὰ φαιδρύνῃ τοῦτον, ἀλλ' ἐξ ἰδίας ἀνάγκης αὐτὸς ἑαυτὸν νὰ καταστήσῃ φαιδρὸν καὶ εὐθυμον.

Ἄρκει, νομίζομεν, ἂν βλέπωμεν, ὅτι οὐσιωδῶς μεταβάλλεται τῶν ζῶων τὸ ὀρμεμόφυτον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ μεταβληθῶσιν καὶ ἀνάγκαι των, οὕτως ὥστε ταῦτα νὰ τισαθευθῶσιν ἀρμοδίως πρὸς τὰς ἀνθρωπί- νους σχέσεις, λαμβάνοντα ἡμέρον χαρὰκι-ῆρα, τείνοντα συνήθως ὅπως ἐκ τῶν ἐξημερωθέντων εἰδῶν παραχθῶσι νέα εἶδη, ὅλως διάφορα τῶν ἐν ἀγρία καταστάσει διατελούν- των. Τοιαῦτα ζῶα ἀποβάλλουσιν ὡς ἐκ τούτου συνήθως τὸ ὀρμεμόφυτον αὐτῶν καὶ τὰς φυσικὰς των ἰδιότητας, μά- λιστα δέ, φαίνεται, ὡς ἂν ἡ φύσις δὲν παρέχῃ πλέον αὐ- τοῖς τὸ ὀρμεμόφυτον, δι' οὗ ἄλλοτε ἐπροίχιζε ταῦτα ἄμα γενώμενα. — Οὕτω πολλαὶ κατοικίδιοι γαλαῖ ὡς καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἀποβάλλουσι τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν ὄρεξιν νὰ συλλαμβάνωσι ποντικούς, καὶ ἂν ὑπὸ πείνης πιέ- ζονται, καὶ οὕτω μεταβάλλονται εἰς πράγματι πρᾶα καὶ ἡμερα ζῶα, διατηρήσασαι μόνον, ὅταν παίζωσι πηδῶσαι, λείψανά τινα τοῦ ἀρπακτικοῦ βίου τῶν προγόνων των.

Βραδύτερον θέλομεν περιγράψῃ τὰ ὀρμεμόφυτα καὶ τὰς ἰδιοφυίας ἀμφοτέρων τῶν φύλων, τῶν ἐν φυσικῇ καὶ ἀγρία καταστάσει διατελούντων ζῶων καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώ- που τιθασειθέντων καὶ ἐξημερωθέντων. Κατὰ τὸ παρὸν ὁμως θέλομεν προσθέσει καὶ τὴν ἐξῆς διαφορὰν χρησιμεύ- ουσαν πρὸς χαρακτηρισμὸν τούτων.

Ἐκεῖνα τῶν ζῶων δύνανται νὰ ἐξημερωθῶσι πραγμα- τικῶς, ἅτινα εἶνε **φύσει κοινωνικά**, ἔχουσι προικισθῆ παρὰ τῆς φύσεως διὰ τῶν πρὸς κοινωνικὴν συμβίωσιν **ὀρμῶν**, ἄνευ τῆς ὁποίας εἶνε ἀδύνατον νὰ τιθασειθῶσι.

Πάντα τὰ ζῶα, ἅτινα ἐν ἀγρία καταστάσει ζῶσι κατὰ κοινωνίας μετὰ τῶν ὁμοίων των, εἶνε ἐπιδεικτικὰ ἐξημε- ρώσεως, δυνάμενα νὰ μεταβληθῶσιν εἰς κατοικίδια ζῶα εἰρηναῖα καὶ ν' ἀποκτήσωσιν εἰς μέγαν βαθμὸν κατανόη- σιν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ζῶα ὁμως ἅτινα ἐν ἀγρία καταστάσει ζῶσι μεμονωμένα, ὡς π. χ. τὰ ἐν θηριοτρο- φείοις φυλασσόμενα, δύνανται μὲν μέχρι τινὸς βαθμοῦ νὰ τιθασειθῶσιν, ἐνίοτε δὲ μάλιστα καὶ πρὸς τοὺς φύλακὰς των νὰ καταστῶσιν εὐπροσήγορα, ὡς π. χ. ὁ λέων, πραγ- ματικὴν ὁμως ἐξημέρωσιν δὲν δύνανται νὰ λάβωσι. Τὴν διαφορὰν ταύτην ἀνευρίσκομεν παραβάλλοντες τὸν κῆνα καὶ τὴν γαλῆν. Ἡ γαλῆ, ἥτις ἐν ἀγρία καταστάσει οὐ- δέποτε ζῆ κατὰ κοινωνίας, δὲν ἐξημερώθη πραγματικῶς καὶ διὰ τοῦτο ἄγει ἐν τῷ οἴκῳ τρόπον τινα βίον ἡμι-ἀ- γριον, ἐνῶ ὁ κύων, ὅστις ἐν ἀγρία καταστάσει (ὡς λύκος) ζῆ κατὰ κοινωνίας, παρέχει παράδειγμα ἐξημερωθέντος καὶ ὠφελίμου ζῴου κατοικιδίου.

Ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς δέ, πρὸς οὓς ἀποβλέπει τὸ ὀρ- μέφυτον τῶν ζῶων, δύναται τοῦτο νὰ ὑποδικαιρεθῇ εἰς τὰς ἐξῆς ὀκτώ κατηγορίας.

α'. Πρὸς εὐρεσιν τροφῆς ἢ πρὸς σύλληψιν τῆς λείας των.

β'. Πρὸς διαφύλαξιν τῆς τροφῆς, ὅπως γείνη χρῆσις ταύτης ἐν καιρῷ ἀνάγκης.

γ'. Πρὸς κτίσιν κατοικίας, εἰς ἣν ἀποσύρεται τὸ ζῶον ὅπως προφυλάξῃ ἑαυτὸ κατὰ τῆς δυσκρασίας τοῦ ἀέρος ἢ ὅπως ἐνεδρεύσῃ κατὰ ἐχθροῦ.

δ'. Πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀποφυγὴν παν- τὸς κινδύνου.

ε'. Ὅπως προνοήσῃ διὰ τὴν διατήρησιν καὶ σωτη- ρίαν τῶν ἀπογόνων του (τῶν τέκνων του).

ς'. Ὅπως φροντίσῃ διὰ τὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων του.

ζ'. κοινωνικὴν συμβίωσιν· οὕτω μεγάλη πασότης ὁμο- ειδῶν ζῴων συλλέγεται καὶ σχηματίζει κοινωνίας καὶ

η'. **Πρὸς ἀποδημίαν**· ζῶα ὠρισμένων εἰδῶν εἰ, ὠρισμένας τοῦ ἔτους ὥρας ἐκτελοῦσι μεγάλας ἀποδη- μίας, μεταβαίνοντα ἀπὸ ἐνὸς τόπου εἰς ἕτερον μεμακρυ- σμένον, ὡς π. χ. ἡ χελιδὼν καὶ ἄλλα πτηνά.

K. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΟΛΤΑΙΡΟΥ

Ὁ Α, Ὁ Β καὶ Ὁ Γ

Ἡ

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΤΟΥ Α, ΤΟΥ Β ΚΑΙ ΤΟΥ Γ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ

κατὰ μετάφρασιν

ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ Δ. ΦΑΛΒΗ,

Ἵφηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

(Συνέχεια. Βλ. τὸ προηγούμενον φύλλον.)

Γ.

Ἄλλ', ἐὰν οἱ σοφοὶ οὗτοι ἔχωσι δίκαιον, ἂν πάντα ταῦτα τὰ μεταφυσικὰ ὄντα εἶνε λέξεις ἀπλάι, ἡ ψυχὴ σου, ἥτις θεωρεῖται οὐσα ὄν μεταφυσικόν, δὲν εἶνε λοιπὸν τίποτε; δὲν ἔχομεν λοιπὸν πραγματικῶς ψυχὴν;

A.

Δὲν λέγω τοῦτο: λέγω μόνον ὅτι οὐδὲν οὐδόλως περὶ τούτου γινώσκω ἐξ ἑμαυτοῦ. Πιστεύω μόνον ὅτι ὁ Θεὸς παραχωρεῖ εἰς ἡμᾶς πέντε αἰσθήσεις καὶ τὴν νόησιν, καὶ δυνατόν κάλλιστα καὶ ἐν τῷ Θεῷ νὰ ζῶμεν καὶ νὰ κινώ- μεθα καὶ νὰ ὦμεν, ὡς λέγουσιν ὁ Ἄρατος καὶ ὁ ἀπόστο- λος Παῦλος (*), καὶ νὰ βλέπωμεν τὰ πράγματα ἐν τῷ Θεῷ, ὡς διατείνεται ὁ Μαλεβοράγγιος.

Γ.

Κατὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν λόγον ἔχω σκέψεις χωρὶς νὰ ἔχω ψυχὴν. Τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ εἶνε ἀστείότατον.

(*) «Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἔσμεν», ἔλε- γεν ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, «σταθεῖς ἐν μέσῳ τοῦ Ἄρειου Πάγου». Βλ. Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 17, 28. (Σημείωσις τοῦ μεταφραστοῦ.)

Α.

Οὐχὶ τόσον ἀστεῖον. Δὲν συμφωνεῖς ὅτι τὰ ζῶα ἔχουσιν αἰσθησίν;

Β.

Βεβαίως, καὶ ἀπαρνέεται τις τὸν κοινὸν νοῦν, μὴ συμφωνῶν περὶ τούτου.

Α.

Πιστεύεις λοιπὸν σὺ ὅτι ὑπάρχει ἐνθεθειμένον ἐν αὐτοῖς ἄγνωστον τι ὀντίδιον, ὅπερ ὀνομαζεῖς **αἰσθητικότητα, μνήμην, ὄρεξιν**, ἢ ὅπερ ἀποκαλεῖς **ψυχὴν**, ὀνόματι χρώμενος ἄορίστω καὶ ἀνεξηγήτῳ;

Β.

Οὐχὶ ἀναμφιβόλως· οὐδεὶς ἡμῶν οὐδὲν τοιοῦτον πιστεύει. Τὰ ζῶα αἰσθάνονται **ὁμολογουμένως τῇ ἐαυτῶν φύσει**, διότι ἡ φύσις αὕτη ἔδωκεν εἰς αὐτὰ πάντα τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, διότι ὁ Ἐργάτης, ἡ ἀρχὴ πάσης τῆς φύσεως, οὕτως ὤρισε τούτο εἰς αὐτό.

Α.

Ἄκουσον λοιπὸν! Ἡ αἰωνία αὕτη ἀρχὴ οὕτω τὰ πράγματα διέταξεν, ὥστε, ὅταν ἔχω κεφαλὴν καλῶς συνεστηκυῖαν, ὅταν ἡ παρεγκεφαλὴς μου εἶνε μίτη ἄγαν ὑγρά, μίτη ἄγαν ξηρά, ἔχω τότε καὶ σκέψεις, καὶ εὐχαριστῶ τῇ αἰωνίᾳ ἐκείνῃ ἀρχῇ ἐπὶ τούτῳ ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας.

Γ.

Ἄλλὰ πῶς ἔχεις σκέψεις ἐν τῇ κεφαλῇ;

Α.

Δὲν γινώσκω τίποτε περὶ τούτου, σοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω. Φιλόσοφός τις κατεδιώχθη, διότι εἶπε πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν (*), ἐν χρόνοις καθ' οὓς δὲν ἐτόλμων καὶ νὰ σκέπτονται ἐτι ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ὅτι «ἡ δυσκολία δὲν ὑπάρχει μόνον ἐν τῷ γινώσκειν ἂν ἡ ὕλη δύνηται νὰ σκέπτηται, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ γινώσκειν τίνα τρόπον ὄντι, οἰονδήποτε καὶ ἂν ᾖ, δύναται νὰ ἔχῃ σκέψιν». Εἶμαι τῆς

(*) Περὶ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς τοῦ προκειμένου διαλόγου εἶπομεν ἀνωτέρω τὰ δέοντα. Βλ. **Προμηθεὺς** σελ. 306, σημ.(*)—

Τὰ ὑπὸ τοῦ Βολταίρου ἐναυθῶα λεγόμενα ἀναμνηστικῶς τὰ ὑπὸ Διογένηος τοῦ Λαερτίου ἐν **Βίοις καὶ γνώμασι τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ εὐδοκίμησάντων** (Θ', 51—52) περὶ τοῦ σοφιστοῦ Πρωταγόρου ἰστορούμενα: «Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τοῦτον ἤρξατο τὸν τρόπον «Περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔγω εἶδέναι οὐθ' ὡς εἰσίν, οὐθ' ὡς οὐκ εἰσίν· πολλά γὰρ τὰ κωλύοντα εἶδέναι, ἢ τ' ἀδηλόγηται καὶ βραχὺς ὢν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου»· διὰ ταύτην δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος ἐξεβλήθη πρὸς Ἀθηναίων· καὶ τὰ βιβλί' αὐτοῦ κατέκαυσαν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὑπὸ κήρυκι ἀναλεξάμενοι παρ' ἐκάστου τῶν κεκτημένων.» (**Ἵπο κήρυκα** ἔχει ἡ κοινὴ γραφή. Ὁ Ritter καὶ ὁ Preller ἐν τῇ *Historia philosophiae Graecae et Romanae* (σελ. 156. τῆς 6' ἐκδ. ἐν ὑπόσημ.) γράφουσιν ὑπὸ κήρυκος, παραβάλλοντες τοῦτο πρὸς τὸ τοῦ Πλουτάρχου (Τιμολ. 23) ἀνηγήρευον ὑπὸ κηρύκων». — Σημείωσις τοῦ μεταφραστοῦ.

γνώμης τοῦ φιλοσόφου τούτου (*), καὶ σοὶ λέγω, περιφρονῶν τοὺς μαροὺς διώκτας (**), ὅτι ἄγνωσθ' ἀπολύτως πάσας τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν πραγμάτων (***)·

Β.

Εἶσαι μέγας ἀμαθής, καὶ ἐγὼ ὡσαύτως.

Α.

Συμφωνότατος.

Β.

Διατί λοιπὸν συσκεπτόμεθα; Πῶς θὰ καταμάθωμεν τί εἶνε δίκκιον ἢ τί ἄδικιον, μὴ γινώσκοντες κἂν τί εἶνε ψυχῇ;

Α.

Τὸ πρᾶγμα εἶνε πολὺ διάφορον: Οὐδὲν γινώσκουμεν περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς διανοίας, ἀλλὰ κάλλιστα διαγινώσκουμεν τὸ συμφέρον ἡμῶν. Ἐνοοῦμεν ὅτι συμφέρον ἔχομεν νὰ ὦμεν δίκαιοι πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ οἱ ἄλλοι νὰ ὦσι τοιοῦτοι πρὸς ἡμᾶς, ἵνα πάντες δυνώμεθα νὰ ὦμεν ἐπὶ τοῦ πηλώδους τούτου τῆς γῆς ὄγκου ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον δυστυχεῖς κατὰ τὸ βραχὺ χρονικὸν διάστημα τὸ δοθὲν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Ὁντος τῶν ὄντων ἵνα βλαστήσωμεν, ἵνα αἰσθανθῶμεν καὶ ἵνα σκεφθῶμεν (****).

(Τέλος.)

(*) Ὁ φιλόσοφος οὗτος ἦτο αὐτὸς ὁ Βολταῖρος. — Σημείωσις τοῦ ἐκδότη.

(**) Ὅστις καὶ ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ εἰκόνα τοιοῦτων διωκτῶν, δυνάμενη νὰ ἐπισκιάσῃ πᾶσαν ἄλλην ἡμοίαν εἰκόνα, παρακαλεῖται νὰ ἀναγνῶ τὸν πεντάστηλον λίβελλον τὸν δημοσιευθέντα ἐν τῷ 80. τῆς **Ἀναπλάσεως** φύλλῳ καὶ ὕβρεσι σεσαγμένον καὶ ἀπειλαῖς. (Σημείωσις τοῦ μεταφραστοῦ.)

(***) Πρὸς Haeckel ἐν «Προμηθεῖ» Α', σελ. 365. Εἰς τὴν εἰληκρινῇ ταύτην γλώσσῃ τῆς ἐπιστήμης κύριοί τινες, καὶ ἰδίως οἱ **θεολόγοι**, ἀποκρίνονται ὡς ἐξῆς: «Ἄγνοεῖτε ὑμεῖς; Κάλλιστα. Μάθετε λοιπὸν ὅτι γινώσκουμεν ἡμεῖς, — καὶ γινώσκουμεν ὅσα ἡ **δογματικὴ θεολογία** διδάσκει. Μάθετε δὲ καὶ ὅτι «ἡ ἐπιστημονικὴ ὕμῶν ἀμαθία λαμπρῶς προλαβαίνει τὴν ἰδὸν τὴν ἄγουσαν ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Ἱερουσόλυμα καὶ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» (!!!). Βλ. **Προμηθεὺς** σελ. 160. Τὸ θράσος δὲ τῶν **πολεμίων τούτων τῆς ἐπιστήμης** ἔλαβεν ἐπ' ἐσχάτων διαστάσεις ὄντως καταπληκτικᾶς. Ὑποστηρίζουσι sans scrupule ὅτι «εἰς τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐρίσκει τις πράγματι **πολὺ ὀρθοτέρως** περὶ Θεοῦ, περὶ ἀνθρώπου καὶ περὶ τῆς ἐν γένει δημιουργίας ἰδέας, ἢ ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς Α. ἐξοχότητος τοῦ κ. Büchner, ἢ ἐν ἐκείνῃ τῆς Α. ἐξοχότητος τοῦ κυρίου Hermann Scheffler» (Βλ. **Ἀναπλάσιν Δ'**, σελ. 1103). Περὶ τῶν τοιοῦτων ἰδεῶν ἐλέγχθησαν τὰ δέοντα ἐν τῷ προσσημειωμένῳ τόπῳ τοῦ **Προμηθεῶς**. (Σημείωσις τοῦ μεταφραστοῦ.)

(****) Κατὰ τινὰς νεωτέρους σοφοὺς εἶνε ἀδύνατος ἡ ὑπαρξίς ἠθικῆς ἀνεπαροδοχῆς τῶν **οὐσιωδῶν** διδαγμάτων τῆς **δογματικῆς θεολογίας**, ἐν οἷς καὶ τὸ τῆς αὐλίας καὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Δηλαδή κατὰ τοὺς κυρίους τούτους ὁ ἀνθρώπος ὀφείλει νὰ εἶνε ἠθικὸς οὐχὶ διότι ἄλλως εἶνε ἀδύνατος νὰ εὐδαιμονήσῃ **ἐπὶ τῆς γῆς**, ἀλλὰ διότι ἄλλως εἶνε ἀδύνατος νὰ εὐδαιμονήσῃ **ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ**. Κατὰ τὸν κ. Α. Διομηδῆ Κυριακὸν (Μελέτ. σελ. 282): «ἡ θρησκεία ἢ ἡ εὐσέβεια πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ἡ ρίζα τῆς ἠθικῆς. **Μεθ' ὅσα δὲ καὶ ἂν λέγωσιν** οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἀπὸ τῆς θρησκείας ἀνεξάρτητον ἠθικὴν εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ἐν τῷ βίῳ καὶ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν εἶναι πάντοτε ἐσώτατα ἡνωμένα τὰ δύο ταῦτα, ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἠθικὴ». Ἀλλά, **μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγῃ** ὁ φιλελεύθε-

Γενική σημείωσις τοῦ μεταφραστοῦ.

Ὁ μεταφραστὴς δευτέρως **περὶ ψυχῆς** διάλογος εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, πρόδρομος τῆς νεωτέρας περὶ ψυχῆς θεωρίας, κατὰ τοῦτο ἀξιολογώτατος ὢν ὅτι διδάσκει ἡμᾶς τὴν τρόπον πάντοτε τὰ μεγάλα καὶ εἰλικρινῆ καὶ ἐλεύθερα πνεύματα **ἐμάντευον** τὴν ἀλήθειαν, καίπερ μὴ δυνάμενα νὰ γινώσκωσι καὶ ν' ἀποδεικνύωσιν αὐτὴν ὡς οἱ νεώτεροι **φυσικοὶ** (κατ' Ὀριγένη) **φιλόσοφοι**.

Τίς δὲ εἶνε ἡ νῦν περὶ τῆς **ψυχῆς** θεωρία τῆς ἐπιστήμης θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ προσεχῶς κατὰ μεταφράσιν ἐν τῷ **Προμηθεῦ** δημοσιευθησομένῳ σοφωτάτῳ καὶ πολυθρυλήτῳ λόγῳ, ὃν ἐξεφώνησεν ὁ Ἑρνέστος Haeckel τὴν 18. Σεπτεμβρίου τοῦ 1877. ἔτους ἐν τῷ πεντηκοστῷ συνεδρίῳ τῶν Γερμανῶν φυσιοδιφῶν, τῷ συνελθόντι ἐν Μονάχῳ. Ὁ λόγος οὗτος ἐπιγέγραπται: «Ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως ἐν ταῖς ἑαυτῆς σχέσεσι πρὸς τὴν Φιλοσοφίαν τὴν φυσικὴν», ἐδημοσιεύθη δὲ ἐν γαλλικῇ μεταφράσει ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι La revue scientifique τῆς 8. Δεκεμβρίου τοῦ 1877 (σελ. 529—534). —

Περὶ τῶν περὶ ψυχῆς διδασμάτων τῆς νῦν ἐπιστήμης βλ. ὡσαύτως τοῦ Haeckel: Α) τὰ **Δοκίμια κυτταρικής ψυχολογίας**, ὃν μεταφράσις ἐγένετο κατὰ τὸ 1880. ἔτος εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν γαλλικὴν ὑπὸ τοῦ διασήμεου Jules Soury (Essais de psychologie cellulaire), Β) τὴν εἰς τὸν Ροδόλφον Virchow ἀπάντησιν, μεταφρασθεῖσαν ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Jules Soury καὶ ἐκδοθεῖσαν τὸ δεύτερον ἐν τῇ μεταφράσει ταύτῃ ἐν **Παρισίοις** τὸ 1882. ἔτος (Les preuves du transformisme), ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ «Ἡ κυτταρική ψυχὴ καὶ ἡ κυτταρική ψυχολογία» (*) — καὶ Γ) τὸν περίφημον καὶ λαμπρότατον λόγον, ὃν ὁ Haeckel ἀπήγγειλε τῇ 22. Μαρτίου τοῦ 1878. ἔτους ἐν Βιέννῃ ἐν τῇ λέσχῃ τῆς **Ὁμονοίας**, — τὸν ἐπιγραφόμενον «Κυττάρων ψυχαὶ καὶ ἔμψυχα κύτταρα» καὶ δημοσιευθέντα ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ἐν τῇ τεργεσταίᾳ ἐφημερίδι **Κλεισεῦ**

ρος ἄλλως οὐκ ὀλίγον οὗτος συγγραφεὺς, δὲν συζητοῦμεν μετ' αὐτοῦ, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς μετ' οὐδενὸς τῶν ἀντιφρονούντων συζητεῖ, **μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγωσι**. Τὸ ζήτημα κυρίως εἶνε τὸ ἐξῆς: Ἡ ἠθικὴ ὀφείλει νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν δογματικὴν θεολογίαν ἢ εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην; Τὸ δεύτερον ἐφρόνει ὁ μέγας Ἀριστοτέλης, ὅστις, ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, οὔτε εἰς τὴν ἀθανάσιαν τῆς ψυχῆς ἐπίστευεν οὔτε εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν. Βλ. J.-J. Thonissen Le droit pénal de la république Athénienne σελ. 456. Ἄλλ' ὅμως τὸ εἰρημένον ζήτημα δύναται νὰ λυθῇ καὶ ὡς ἐξῆς: Ἡ ἠθικὴ, ἥτις φύσει εἶνε ὑποταγμένη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην, δύναται: **χαρὶν τῆς πολιτείας** ἦτοι κατὰ τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην **νὰ παραστηθῇ** ὡς οὕσα ὑποταγμένη εἰς τὴν θεολογίαν τὴν δογματικὴν. Τὸ τοιοῦτόν δ' ἐγένετο μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ὅμως οὕτω **κατανγκάζεται** μὲν τις εἰς τὴν ἠθικὴν διὰ τοῦ φόβου τῶν μετὰ θάνατον, κωλύεται δὲ πᾶσα τῆς ἠθικῆς ἐξέλιξις καὶ πρόοδος πέραν τῶν δεδομένων ἠθικῶν ἀξιομάτων. Ὅπως δὴποτε δεκτὸν καὶ τοῦτο, καίπερ οὕτως ἔχον, **ἐνεκα πολιτικῆς ἀνάγκης**, ἀλλ' ἐπὶ μόνῳ τῷ ὅρῳ ν' ἀναγνωρισθῇ τῇ ἐπιστήμῃ **τελεία ἐλευθερία**, ἀφ' οὗ πᾶν ὅ, τι κεῖται, ἐπὶ τῇ βάσει κεῖται αὐτῆς. (Σημείωσις τοῦ μεταφραστοῦ.)

(*) Τὸ κεφάλαιον τοῦτο δημοσιεύθησεται ὡσαύτως κατὰ μεταφράσιν ἐν τῷ **Προμηθεῖ**, ἡ δὲ δημοσίευσίς ἀρξεται ἀπὸ τοῦ **προσεχοῦς** φύλλου.

ἐν τοῖς φύλλοις τῆς 25. Σεπτεμβρίου, τῆς 2. καὶ τῆς 9. Ὀκτωβρίου τοῦ 1882. ἔτους ("Ἐτ. ΚΒ", ἀριθ. 1110—1112). Πρβ. καὶ **Βιολογικὴν Ψυχολογίαν** ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Ch. Letourneau τῷ ἐπιγραφομένῳ Science et matérialisme σελ. 41—116.

Ἐννοεῖται δ' ὅμως ὅτι πάντα ταῦτα τὰ σοφὰ καὶ διαπρεπῆ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης διδάγματα εἶνε κατὰ τὸν κύριον Ἰωάννην Σκαλτσούνην **ἐπιπολαιότητες καὶ πονηρίαι ἅμα, ψεῦδη καὶ οἰκτρούτητες ἅμα** καί, τὸ χεῖριστον, οὐδὲν ἄλλο ἢ **σκευωρία κατὰ τοῦ Βατικανοῦ**, ὑπὲρ οὗ βεβαίως ὑπερμαχεῖ κρατερώς καὶ ὑπεραμύνεται ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη. Βλ. **Προμηθεῖα** σελ. 277. καὶ **Ἀνάπλασιν Δ'**, σελ. 1076.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΔΙΑ ΧΡΩΜΑΤΩΝ

Πολλοὶ ἐρευνηταὶ κατέγειναν εἰς τὸ νὰ μονιμοποιήσωσι τὰ χρώματα διὰ τῆς φωτογραφίας, πάντες δὲ σχεδὸν ἐπελήφθησαν τοῦ προβλήματος ὑπὸ χημικὴν ἔποψιν.

Οὕτω τὸ 1810 ὁ Lubeck παρατήρησεν ὅτι ὁ χλωριούχος ἀργυρος καταλλήλως παρασκευασθεὶς (μίγμα χλωριούχου καὶ ὑποχλωριούχου ἀργύρου) ἐκτιθέμενος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀκτίνων διαφόρως κεχρωσμένων εἶχε τάσιν νὰ λάβῃ χροιάν πλησιάζουσαν τὴν τῶν προσπιπτουσῶν ἀκτίνων. Τὸ 1841 ὁ Herschell ἐμελέτησεν ἐκ νέου τὰς ιδιότητας τοῦ χλωριούχου ἀργύρου, οὐδὲν ὅμως ἔλαβεν ἀποτελεσμα εἶσω καὶ κατὰ προσέγγισιν.

Τὸ 1848 ὁ Ed. Becquerel ἐπανέλαβε τὰς μελέτας τῶν προκατόχων του καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄμεσον κεχρωσμένην ἀναπαραγωγὴν τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος. Πρὸς τοῦτο μετεχειρίζετο παρασκευασμα εὐαισθητοῦ ἰώδους ὑποχλωριούχου ἀργύρου ἐξηπλωμένου ἐπὶ λείων ἀργυρῶν πλακῶν. Τὰ ληφθέντα ἀποτελέσματα παρίστων ἀρκετὰ ἀκριβῶς τὰ ἀρχικὰ χρώματα ἀλλὰ πολὺ ἀσθενέστερα. Αἱ εἰκόνες αὐταὶ εἶχον τὸ μειονέκτημα νὰ ἀλλοιωῦνται διὰ τοῦ χρόνου ὑπὸ τοῦ φωτός τῆς ἡμέρας καὶ αὐτοῦ τοῦ διακεχυμένου.

Ἐκτοτε ἐγένοντο πολλοὶ δοκιμαὶ ἀλλ' ἄνευ τῶν ποθουμένων ἀποτελεσμάτων ἢ δὲ φωτογραφικῆ ἀναπαραγωγῆ τῶν χρωμάτων δὲν εἶχε ποιήσει ἐν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός, ὅτε ἐσχάτως ὁ Gabriel Lippmann μέλος τοῦ institut παρουσίασε κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 2ας Φεβρουαρίου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν πλείστα δοκίμια κεχρωσμένα τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος, ληφθέντα ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς αὐτῆς ἐντάσεως καὶ λαμπρότητος ἐκάστης ραβδώσεως. Τὰ δοκίμια ταῦτα, εἰσὶ μόνιμα διὰ λόγους, οὓς θέλομεν ἐκθέσει κατωτέρω.

Ὁ Lippmann διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἀποτελεσμα ἐστηρίχθη ἐπὶ μεθόδων ὅλως φυσικῶν καὶ οὐδεμίαν ἔχουσῶν σχέσεων πρὸς τὰ ἔργα τὰ ὅποια ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω.

Νομίζομεν καλὸν πρὶν ἢ εἰσελθόμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς μεθόδου τοῦ Lippmann νὰ ὀρίσωμεν διὰ βραχείων καὶ ἐν συνόλῳ ἀρχὰς τινὰς τῆς φυσικῆς, αἵτινες ὠδήγησαν